

Proefveld Onderwijs Op Maat Groningen

Inleiding

Het is maandagochtend en Alicia staat op straat met een aantal plastic tassen vol met kleding. Waar ze vanavond kan slapen is nog onduidelijk. Alicia heeft al een aantal maanden problemen met het betalen van haar huur. Uiteindelijk heeft de huurbaas een ander slot op Alicia's woning gedaan en al haar persoonlijke spullen verkocht of weggegooid. Alicia gaat dagelijks bij vrienden en kennissen langs om te slapen, eten, douchen etc. Ze (over)leeft per dag. Intussen lopen haar schulden bij de zorgverzekering en de andere schuldeisers op omdat ze geen inkomen heeft. Ruimte voor het maken van toekomstplannen, zoals het volgen van een opleiding, heeft ze op dit moment niet. Er zijn immers urgentere zaken die ze aan haar hoofd heeft.

Helaas geldt dit beeld of erger op dit moment voor ongeveer 11.000 duizend jongeren in Nederland tussen de 18 en 27 jaar. Om deze (ex) dak- en thuisloze jongeren de mogelijkheid te bieden om (weer) een opleiding te kunnen volgen en tegelijkertijd hun leven op orde te krijgen, heeft Stichting Zwerfjongeren Nederland (SZN) in samenwerking met meerdere partijen in Groningen, het Proefveld Onderwijs op Maat in leven geroepen.

In 2015/2016 zijn 20 (ex) dak- en thuisloze jongeren tussen de 18 en 27 jaar in het Proefveld begonnen. De knelpunten die de jongeren op het gebied van o.a. huisvesting, financiën, psychische gezondheid en onderwijs ondervinden, worden door twee casusregisseurs, het doorbraakteam en de stuurgroep aangepakt.

Het doel is dat de jongeren in plaats van het hoofd vol zorgen, het hoofd in de boeken stoppen om zo een startkwalificatie in het middelbare beroepsonderwijs (mbo) te behalen.

De stand van zaken in september 2019 is dat het uiteindelijk 8 jongeren gelukt is om weer te starten met een mbo opleiding en 3 van deze jongeren gaan dit jaar hun startkwalificatie behalen. De overige 12 jongeren zijn gestopt bij het Proefveld. De stap naar school was nog niet haalbaar of een ander traject was meer passend door o.a. ernstige psychische problematiek. Definitie: Een startkwalificatie is een minimaal afgeronde havo- of vwo opleiding of een mbo-opleiding op niveau 2 of hoger.

Inleiding

Werkwijze

Cijfers

Succesfactoren

Definitie

Hoe verder?

Aandachtspunten

Alicia

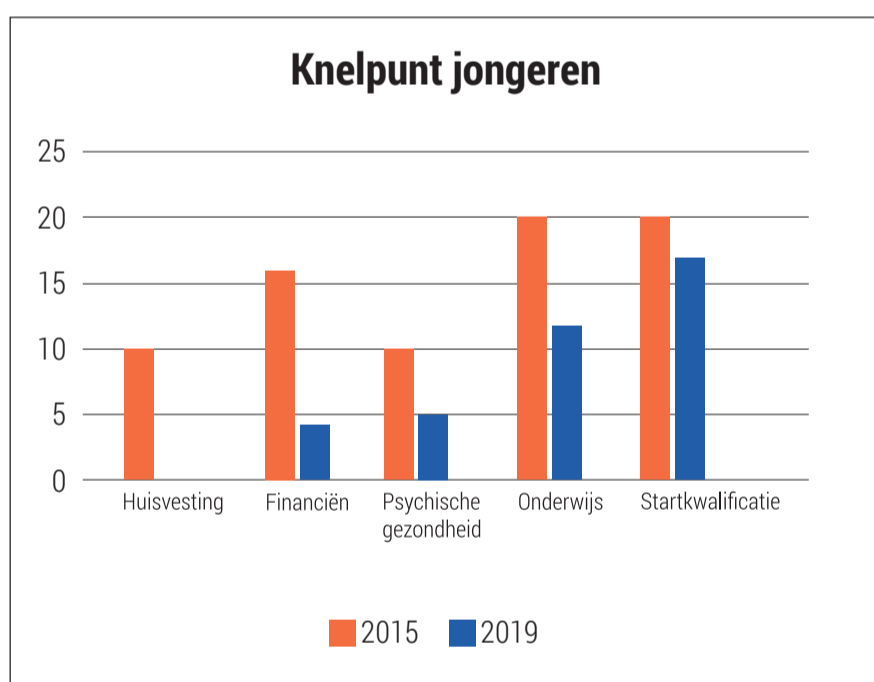
Sara

Samenwerkingspartners

Werkwijze

De jongeren in het Proefveld worden door de casusregisseur ondersteund bij hun onderwijswens en mogelijke knelpunten die zij hierbij ervaren. De casusregisseur ontvangt hierbij steun van het doorbraakteam. Het doorbraakteam bestaat uit representanten vanuit twee noordelijke onderwijsinstellingen het Noorderpoort en Alfa College, Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), de gemeente Groningen met de afdelingen werk & inkomen, RMC regio Centraal en Westelijk Groningen en de Groningse Kredietbank (GKB). Op het moment dat de

casusregisseur dreigt vast te lopen, biedt het doorbraakteam praktische oplossingen. De stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van SZN, RMC centraal en westelijk Groningen, het Noorderpoort en Alfa College en het Kopland. De stuurgroep werkt overkoepelend aan mogelijke 'structurele' oplossingen voor frequent voorkomende knelpunten. Daarnaast heeft zij mandaat om knelpunten, waar het doorbraakteam tegenaan loopt, op te lossen.

Cijfers

Van de 20 (ex) dak- en thuisloze jongeren die bij het Proefveld zijn gestart waren er 12 jongeren met meervoudige problematiek. Zij waren nog niet klaar voor het onderwijs en voor hen bleek een andere route meer geschikt. Voorbeelden van andere trajecten zijn: een intensief hulpverleningstraject, dagbesteding of werk met eventueel ondersteuning. 8 jongeren nemen op dit moment deel aan het onderwijs. Dit is 40% van de deelnemers aan het Proefveld die door meerdere knelpunten rondom een instabiele huisvesting, schulden, laag of geen inkomen, psychische problematiek en/of eerder opgedane problemen met onderwijsinstellingen, eerder waren uitgevallen binnen het onderwijs. Deze jongeren nemen weer succesvol deel aan het onderwijs met ondersteuning van het Proefveld en diens samenwerkingspartijen.

Succesfactoren

Binnen het Proefveld zijn er door de samenwerking met meerdere partijen meerdere successen ontstaan. Hieronder staat een aantal beschreven.

- Jongeren eerder plaatsen in een woonstudio in overleg met het Kopland bij een onstabiele huisvesting
- Door flexibele saneringstrajecten bij de Groningse Kredietbank (GKB) kunnen jongeren onderwijs volgen en tegelijkertijd schulden af betalen
- Bekostiging voor les- en/of boekengeld door de gemeente Groningen en/of fondsen wanneer jongeren zelf niet over deze financiële middelen beschikken
- Maatwerktrajecten door o.a. halve dagen naar school in combinatie met therapie of in het eerste schooljaar. Dit in samenspraak met onderwijsinstellingen als er 'psychische' problematiek aanwezig is
- Voortrajecten inzetten bij nog niet 'schoolfit' zijn zoals op tijd opstaan, aanwezigheid, concentratie etc.
- Een nieuwe start initiëren met onderwijsinstellingen als er eerdere slechte ervaringen zijn opgedaan
- BBL opleiding (werken/leren) met behoud van uitkering bij het ontbreken van een geschikt betaald werkleerbedrijf
- 9 lesgeld betaaltermijnen i.p.v. 6 voor het mbo lesgeld. Dit door onderzoek van DUO bij jongeren in het Proefveld wat resulteert in een overzichtelijkere kostenverdeling.

- Door de inzet van Stichting Zwerfjongeren Nederland (SZN) laat de onderwijsinspectie de 1000 urennorm binnen het mbo onderwijs los voor jongeren met zorg. Daarnaast bevriest DUO de langlopende schulden.

Door de samenwerking met meerdere partijen en door intensieve 1 op 1 coaching zijn er nu 8 jongeren met meervoudige problematiek die hun plek hebben gevonden in het onderwijs. De meeste van deze jongeren hebben problemen op meerdere leefgebieden, waardoor er soms verschillende organisaties bij betrokken zijn. De jongere staat centraal in de integrale aanpak van het Proefveld, waarbij er één iemand naast de jongere staat om overzicht te behouden en daar waar nodig hulp kan inschakelen.

De rol van casusregisseur is dan ook cruciaal binnen het Proefveld. De casusregisseur maakt de verbinding tussen de jongeren, onderwijs, gemeente, opvang enz. Door deze manier van werken sluit de casusregisseur aan bij de leefwereld van de jongeren en tegelijkertijd zoekt hij de samenwerking van andere partijen die bij de hulpvragen van de jongeren passen.

Definitie

Vanuit de Inspectie van het Onderwijs van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is er bepaald dat studenten van het mbo onderwijs 1000 uren per jaar aan het onderwijs dienen deel te nemen.

Hoe verder?

De projectfase van het Proefveld is op 1 juli 2019 tot zijn einde gekomen. De jongeren die nog geen startkwalificatie hebben behaald en in het onderwijs deelnemen blijven begeleiding ontvangen vanuit het Proefveld. Op dit moment onderzoeken we hoe er een vervolg kan komen van de behaalde successen van de afgelopen jaren. De gedachte van een casusregisseur, die naast de jongeren staat om te ondersteunen

Aandachtspunten

Veel knelpunten die we binnen het Proefveld hebben kunnen oplossen, kunnen niet structureel ingebed worden. We hebben immers te maken met wachtlijsten. Zoals het direct terecht kunnen bij een geschikte maatschappelijke opvang wanneer een jongere op straat komt te staan, want hier zijn helaas wachtlijsten voor. Het kan ook zijn dat er een indicatie nodig is voor een vorm van maatschappelijke opvang wat ook enige tijd kan duren totdat deze kan worden opgemaakt.

Naast deze bevindingen is het adaptieve vermogen binnen het onderwijs om af te stappen van de 1000 urennorm niet vanzelfsprekend. Wat hier de reden voor is, is vooralsnog onduidelijk, maar biedt wel een mogelijkheid tot onderzoek om hier verbetering in aan te brengen. Ook de beperkte instroommomenten gedurende een schooljaar binnen het mbo onderwijs maken het voor jongeren lastig om weer deel te kunnen nemen. Bij meerdere opleidingen is er 1 instroommoment aan het begin van het schooljaar. Als een jongere op een later moment er weer aan toe is om aan het onderwijs deel te nemen dan dient er gewacht te worden op het eerste instroommoment. In het moment hiertussen kan de motivatie afnemen of de opgebouwde structuur in de dagindeling van de jongere verslechteren.

De wachtlijsten bij psychische ondersteuning blijkt achteraf een knelpunt te zijn waar meer aandacht aan kon worden gegeven. Een mogelijkheid zou kunnen zijn om een instelling voor psychische zorg te benaderen om deel te nemen aan het doorbraakteam om mogelijkheden te kunnen initiëren wanneer nodig.

In september 2019 heeft **Alicia** haar BBL (werken en leren) mbo niveau 4 opleiding directiesecretaresse en managementassistent behaald. Daarnaast is ze dan ook na 3 jaren, in een saneringstraject bij de GKB, schuldevrij. Door bemiddeling vanuit het Proefveld en in samenspraak met de gemeente Groningen heeft Alicia haar BBL opleiding met behoud van uitkering kunnen volgen. Daarnaast is vanuit de gemeente ook het boeken- en lesgeld betaald. Alicia is hard aan het werk geweest en nadat alles op orde leek te zijn in haar dagelijkse leven kwamen de onverwerkte gevoelens van haar verleden naar boven. "Ik zat al die tijd in de overlevingsstand en eenmaal in de rust kwam alles naar boven. Ik had hulp nodig om dit te gaan verwerken, maar helaas moest ik bijna een jaar wachten totdat ik kon beginnen met een traject dat passend was bij mijn klachten. Ik kon intussen wel in gesprek met een andere therapeut, maar dit was niet voldoende. Gelukkig kon ik met mijn BBL werkplek en school afspreken het even rustiger aan te doen. Uiteindelijk is de EMDR therapie gestart en hier heb ik veel baat bij gehad". Alicia gaat dit schooljaar schuldevrij beginnen met de hbo opleiding creative business aan hogeschool NHL Stenden in Leeuwarden.

op alle levensdomeinen en tegelijkertijd in verbinding staat met alle samenwerkingspartijen, lijkt voor deze doelgroep een positieve uitkomst. Zoals ook in het IBO-onderzoek "jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt" wordt er gesproken over "life-coaching" als instrument. Zou deze werkvorm ook breder getrokken kunnen worden? Of voor een grotere groep jongeren met een dak- en thuisloze achtergrond?

"Ik wist al dat de jongeren het konden, maar ik zag ook hun onzekerheid en kwetsbaarheid. Uiteindelijk hebben ze aan zichzelf bewezen dat ze sterker zijn dan ze hadden verwacht en hebben ze van hun kwetsbaarheid hun kracht gemaakt"

Manon van der Schaaf,
casusregisseur Proefveld Onderwijs op Maat.

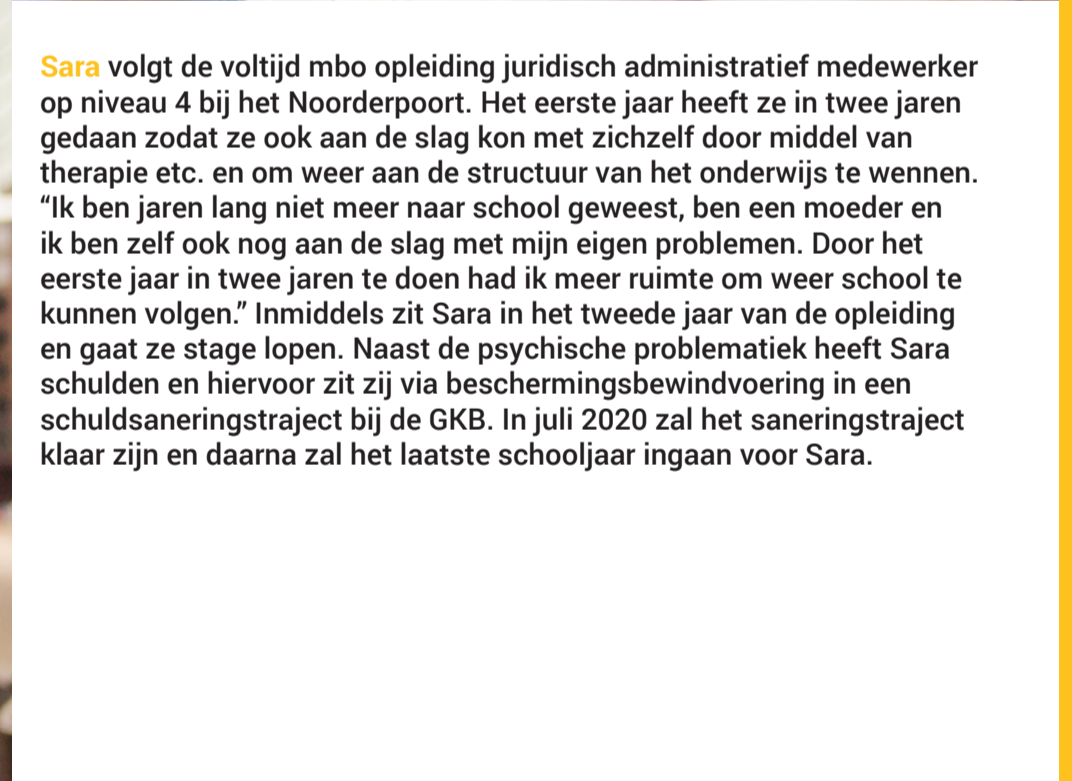
"Het proefveld heeft het mogelijk gemaakt dat de kwesties van gedeelde verantwoordelijkheden en financiering voor deze groep jongeren tussen Rijk, gemeenten en onderwijs verder uitgekristalliseerd raakten. Het proefveld heeft laten zien dat uitsluiting van jongeren uit het onderwijs mede te maken heeft met botsende bestuurlijke schaalniveaus, bureaucratische werkwijze en bestuurlijke constructies. Daarmee heeft het proefveld een microscoop gelegd op rollen en verantwoordelijkheden: wanneer ligt de bal eigenlijk bij wie? En biedt nu ruimte om op een andere manier invulling te geven hieraan. Deze andere manier van samenwerken bood tevens mogelijkheden om soepel om te gaan met criteria en wet- en regelgeving. De werkwijze van de stuurgroep en het doorbraakteam gedijen op het in kaart brengen van de leefwereld van kwetsbare jongeren en de institutionele barrières die zij tegenkomen. Het proefveld biedt mogelijkheden om nieuwe rollen te creëren. Ondermeer is gebleken hoe belangrijk het is dat er iemand is die de jongeren 'coacht' en een schakel is tussen de systeem- en leefwereld (de casusregisseur)"

Marleen van der Kolk,
Stuurgroep proefveld onderwijs op maat, Programmamanager Stichting Zwerfjongeren Nederland (SZN)

Alicia

Sara

Sara volgt de voltijd mbo opleiding juridisch administratief medewerker op niveau 4 bij het Noorderpoort. Het eerste jaar heeft ze in twee jaren gedaan zodat ze ook aan de slag kon met zichzelf door middel van therapie etc. en om weer aan de structuur van het onderwijs te wennen. "Ik ben jaren lang niet meer naar school geweest, ben een moeder en ik ben zelf ook nog aan de slag met mijn eigen problemen. Door het eerste jaar in twee jaren te doen had ik meer ruimte om weer school te kunnen volgen." Inmiddels zit Sara in het tweede jaar van de opleiding en gaat ze stage lopen. Naast de psychische problematiek heeft Sara schulden en hiervoor zit zij via beschermingsbewindvoering in een schuldsaneringstraject bij de GKB. In juli 2020 zal het saneringstraject klaar zijn en daarna zal het laatste schooljaar ingaan voor Sara.

Samenwerkingspartners

Marleen van der Kolk

Josée van Delden

Hans Everhardt
Jorn Broesder

Sanwi Visser

Bas van Mierlo

"Echte aandacht voor de jongere en beschikbaar zijn, in elke fase van het traject, ook als het even niet lukt. Luisteren, meedenken en meehelpen als dit nodig is. Naast en achter de jongere blijven staan. Dat was en is de sleutel tot succes"

Sanwi Visser,
Stuurgroep proefveld onderwijs op maat, hoofd leerlingzaken gemeente Groningen

"We kunnen niet alle problemen van een ex-zwerfjongere oplossen, maar door te luisteren, te serieus te nemen én hulp op maat te bieden maken we een groot verschil. Als overheidsinstantie kunnen we er zo aan bijdragen dat een jongere niet gefrustreerd uitvalt, maar een startkwalificatie haalt."

Josée van Delden,
Doorbraakteam proefveld onderwijs op maat, Adviseur externe projecten Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

"Ik ben trots om te zien hoe we in Groningen met de verschillende partijen hebben samengewerkt, de kaders en grenzen hebben opgezocht van beleid en hier af en toe een stap overheen hebben kunnen zetten zodat dit ten goede komt aan de jongere. We hebben gezien dat er veel meer ruimte zit in wet- en regelgeving en dan vaak gedacht wordt"

Jorn Broesder,
casusregisseur proefveld onderwijs op maat

"Het MBO heeft besloten om aan het Proefveld mee te doen omdat de ontwikkelde methodiek en samenwerking daarna (mogelijk) voor meer/andere doelgroepen kan dienen".

Hans Everhardt,
Stuurgroep Proefveld onderwijs op maat (Noorderpoort /Alfa College), Bestuursadviseur CvB, Programmamanager VSV